Gemeente Veendam: “Door het Maatwerktraject pakken we laaggeletterdheid samen aan”

In de gemeente Veendam heeft 1 op de 5 inwoners moeite met basisvaardigheden. Toch was het onderwerp laaggeletterdheid binnen de gemeente lange tijd een soort ‘olifant in de kamer’. Iedereen wist dat het probleem bestond maar niemand voelde zich er echt verantwoordelijk voor. Niek Lambers, Beleidsadviseur Onderwijs & Bibliotheekwerk bij gemeente Veendam, probeerde daar met hulp van het Maatwerktraject integrale aanpak laaggeletterdheid verandering in te krijgen.

“Als beleidsambtenaar focus je vaak alleen op je eigen beleidsterrein. Dat hoeft geen probleem te zijn. Tot je te maken krijgt met een onderwerp dat meerdere beleidsterreinen raakt. Zoals het tegengaan van verminderde basisvaardigheden”, vertelt Niek. “Want als iemand moeite heeft met basisvaardigheden zorgt dat ook vaak

voor andere problemen in het sociaal domein. Zoals minder kansen op de arbeidsmarkt, schulden, armoede, een lagere gezondheid of een lagere kwaliteit van leven. Toch is in het sociaal domein het onderwerp basisvaardigheden nog niet altijd onderdeel van het gesprek. Het Maatwerktraject hielp ons om laaggeletterdheid integraal aan te pakken."

Inzicht krijgen

Niek: "Het Maatwerktraject is heel gestructureerd opgebouwd. Onze eerste stap was inzichtelijk maken wat we op bestuursniveau, beleidsniveau en uitvoerend niveau al deden op het gebied van basisvaardigheden. De positieve conclusie daarvan was dat er al veel aanbod is in Veendam. Er is in onze gemeente bijvoorbeeld al een formulierenteam actief. Zij helpen mensen bij het begrijpen van brieven en het invullen van formulieren. De bibliotheek Veendam heeft een groot aanbod voor het versterken van (digitale) basisvaardigheden. En welzijnsmedewerkers ondersteunen ouders thuis om te voorkomen dat laaggeletterdheid van generatie op generatie wordt doorgegeven. Maar de inventarisatie bevestigde ook dat ieder domein zich vooral op zijn eigen onderdeel focust. En dat het aanbod versplinterd is."

Bewustwording en draagvlak creëren

De volgende stap was het prioriteren van beleidsdomeinen en -afdelingen voor verdere samenwerking. Het domein WMO/Welzijn bleek de meest logische partner. Maar voordat Niek zich daarop focuste, organiseerde hij een bijeenkomst voor de wethouders en beleidsambtenaren van het sociaal domein. Niek: "We maakten eerst met elkaar inzichtelijk wie wat al deed op het gebied van basisvaardigheden. Daarna vertelde ik samen met onze Taalhuiscoördinator meer over het onderwerp. Met name de cijfers over het aantal laaggeletterden in Nederland en in Veendam maakten indruk. Maar het verhaal van een ervaringsdeskundige uit Veendam maakte écht het verschil. Toen hij vertelde hoe het is om moeite te hebben met lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden wist iedereen: hier moeten we wat mee. Dat was heel belangrijk. Want bewustwording is de eerste stap richting een integrale aanpak."

Slim samenwerken

Op uitvoerend niveau richtte Niek zich op welzijnsorganisatie deBasis in Veendam. Zij hadden namelijk al contact met inwoners. Niek: "Mensen die moeite hebben met basisvaardigheden schamen zich vaak. Ze stappen niet zomaar zelf de bibliotheek binnen. Om hen te bereiken en te kunnen helpen is het daarom belangrijk dat je een vertrouwensband met ze opbouwt. Een welzijnsorganisatie heeft die band vaak al. En als dat nog niet zo is, weten ze hoe je mensen op een persoonlijke manier benadert." Daarom verstevigde Niek de samenwerking tussen deBasis, de bibliotheek en het

Taalhuis in Veendam. Niek: “deBasis heeft het contact met de inwoners, de bibliotheek en het Taalhuis hebben het aanbod om hen concreet te helpen bij het verbeteren van hun basisvaardigheden. Door deze organisaties aan elkaar te koppelen versterken we onze aanpak van laaggeletterdheid.”

Impact maken

Om echt impact te kunnen maken formuleerde Niek concrete verbeteracties. Die voerde hij in de maanden die volgden succesvol uit. Want binnen de gemeente Veendam is inmiddels op zowel bestuurs- als beleidsniveau bewustwording over en draagvlak voor de aanpak van laaggeletterdheid. Niek: “Sinds de bijeenkomst voelen mijn collega’s binnen het sociaal domein zich meer verantwoordelijk voor het onderwerp. Als er bijvoorbeeld in het nieuws aandacht is voor laaggeletterdheid, krijg ik daar gelijk berichtjes over. Daarnaast staat laaggeletterdheid niet meer alleen binnen mijn afdeling, maar ook binnen het domein WMO/Welzijn op de agenda tijdens overleggen. En we hebben vanuit de gemeente het aantal uren van de Taalhuiscoördinator weten te verhogen. Zodat zij meer tijd heeft om taalvrijwilligers te begeleiden, taalinhoudelijke activiteiten te organiseren en te investeren in een netwerk van ketenpartners. Ook namen we deel aan het Koplopersprogramma Lokale Ketenaanpak Digitale Inclusie van de VNG. Daarmee zetten we stappen op het gebied van digitale inclusie voor het verbeteren van digitale basisvaardigheden.”

Nog meer resultaten

Ook de uitvoerende partners zijn door de gesprekken met Niek vastbesloten om laaggeletterdheid samen aan te pakken. Niek: “deBasis, de bibliotheek en het Taalhuis werken steeds nauwer samen. Ze verwijzen bijvoorbeeld warm naar elkaar door zodat inwoners met een hulpvraag sneller op de juiste plek terechtkomen. En ze stemmen hun aanbod op elkaar af. Het spreekuur van het formulierenteam van deBasis en het spreekuur van het Informatiepunt Digitale Overheid in de bibliotheek waren bijvoorbeeld eerst op hetzelfde moment. Nu is het allebei op een andere dag. Dat lijkt misschien iets kleins, maar het is wel weer een stap in de juiste richting.”

Doorlopend proces

Deelname aan het Maatwerktraject leverde gemeente Veendam dus veel mooie, concrete resultaten op. Maar er is ook nog veel werk te doen. Niek: “Onze dienstverlening kan bijvoorbeeld nog veel toegankelijker. En onze communicatie richting inwoners moet eenvoudiger. Het is mijn taak als kartrekker om ervoor te zorgen dat we blijven focussen op mensen die moeite hebben met basisvaardigheden. En dat het onderwerp op de agenda van alle betrokkenen blijft staan. Want de aanpak van

laaggeletterdheid is een doorlopend proces. Het Maatwerktraject is daarom ook geen project met een begin en een eind. Het is vooral een periode waarin je op een hele gestructureerde manier wordt ondersteund om stappen in jouw integrale aanpak te zetten.”

Tips van Niek Lambers, Beleidsadviseur Onderwijs en Bibliotheekwerk bij gemeente Veendam voor een integrale aanpak laaggeletterdheid:

- Cijfers over laaggeletterdheid helpen om bestuurlijk draagvlak te krijgen. Maak daarom inzichtelijk hoeveel mensen die moeite hebben met basisvaardigheden er in jouw gemeente wonen. En wat het concreet oplevert als je in deze mensen investeert. Bij hoeveel van hen verbetert daardoor de gezondheid? Bij hoeveel van hen nemen daardoor eventuele schulden af? De cijfers op de website van Stichting Lezen en Schrijven helpen daarbij.
- Informeer collega’s op bestuurs- en beleidsniveau tegelijkertijd over de aanpak van laaggeletterdheid. Zo ontstaat een gedeeld verantwoordelijkheidsgevoel.
- Betrek collega’s bij het onderwerp. Omdat laaggeletterdheid iedereen raakt. En omdat zij vanuit hun expertise jou ook weer verder kunnen helpen.
- Maak gebruik van de kennis en ervaring van de adviseurs van Stichting Lezen en Schrijven. Ze hebben waardevolle ideeën en adviezen.
- Blijf niet achter je bureau zitten, maar ga eropuit. Bezoek het Taalhuis, maak een afspraak bij de bibliotheek. Zodat je weet welk aanbod er voor inwoners is. En je samen kunt bepalen waar kansen liggen.
- Laat je niet afschrikken door negatieve berichten in de media, bijvoorbeeld over het leesniveau van jongeren. Focus op wat je in jouw gemeente wél bereikt.

Over het Maatwerktraject Integrale Aanpak Laaggeletterdheid

Het Maatwerktraject is een interventie die gemeenten helpt om vanuit meerdere beleidsterreinen de aanpak van laaggeletterdheid met elkaar te verbinden. Daarbij kijken we naar de specifieke behoefte van elke gemeente. Samen met de Universiteit Utrecht (USBO) ontwikkelden we een model dat de basis is voor ons Maatwerktraject. Dit model brengt in kaart waar in een gemeente de betrokkenheid, middelen en ondersteuning aanwezig zijn om op een structurele manier aan de slag te gaan met

basisvaardigheden.

Meer informatie over het Maatwerktraject

Wil je ook aan de slag met ons Maatwerktraject integrale aanpak laaggeletterdheid? Meld je dan aan via onze adviseur in jouw regio of projectleider Aleida Berghorst.

Aleida Berghorst

Senior Adviseur

- Mail Aleida
- 06 11010366